

עיצוב מדיניות התכנון הפיזי וחקיקת התכנון הפיזי על-ידי הממסד הציוני בשלהי המנדט

ענת בר-כהן

**המחלקה לגיאוגרפיה, אוניברסיטת בר-אילן
כנס האגודה הגיאוגרפית תשס"ז, 2006**

אדריכל אריה שרון



מעונות העובדים

מוקד ההרצאה

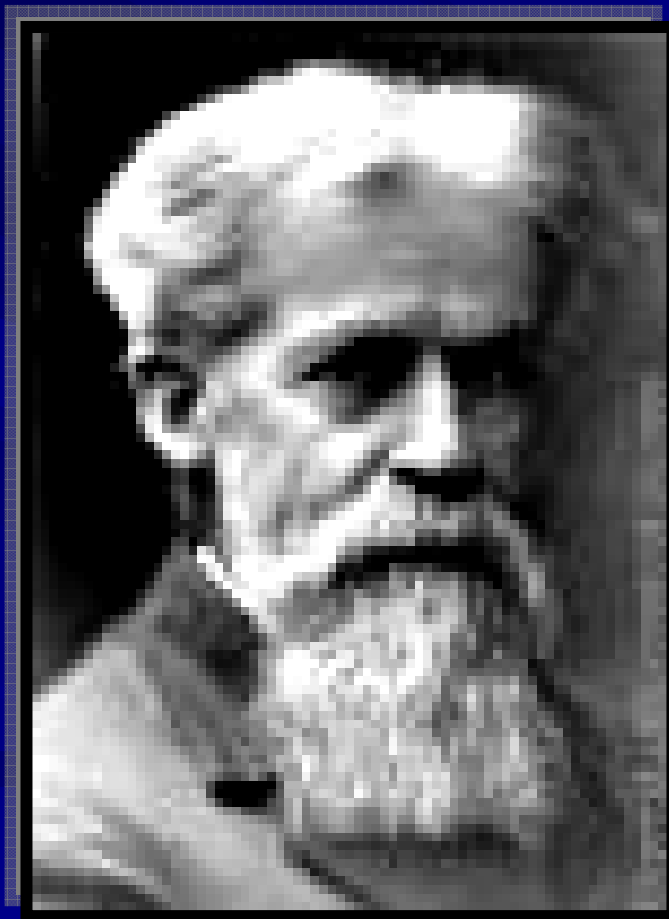
ועדת המשנה לתיכון פני הארץ

**פעילות הממסד הציוני
בתחום חקיקת התכנון הפיזי
בשלהי המנדט**

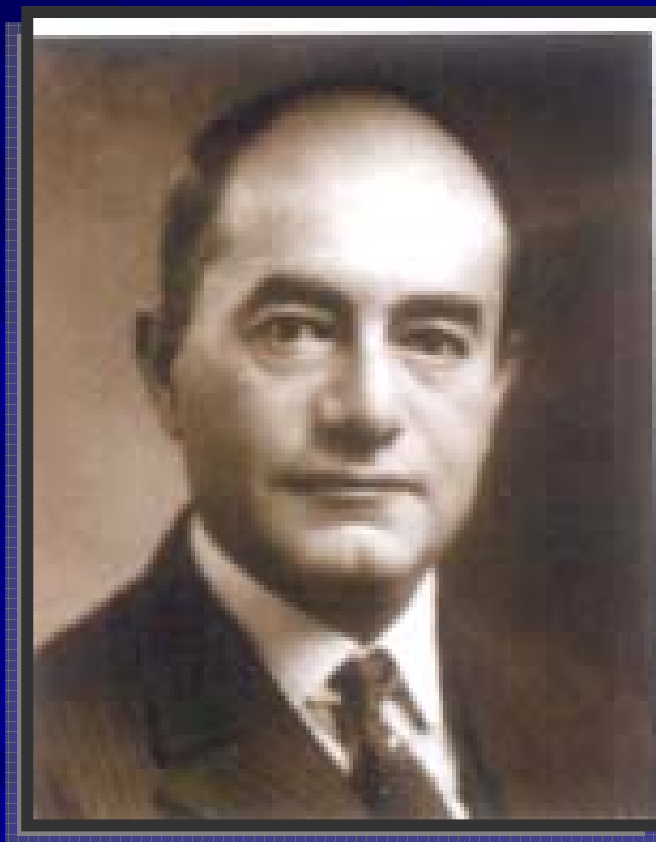
הפתיח לפקודת בניין ערים 1921

**“Whereas it is to secure the orderly planning
Of towns and to control the erection of
Buildings and the laying out of streets within
Certain areas with a view to securing the proper
development of such areas in the interest of
public health, the amenity of the neighbourhood
and the general welfare of the community”.**

גדס – מתכנן ערים



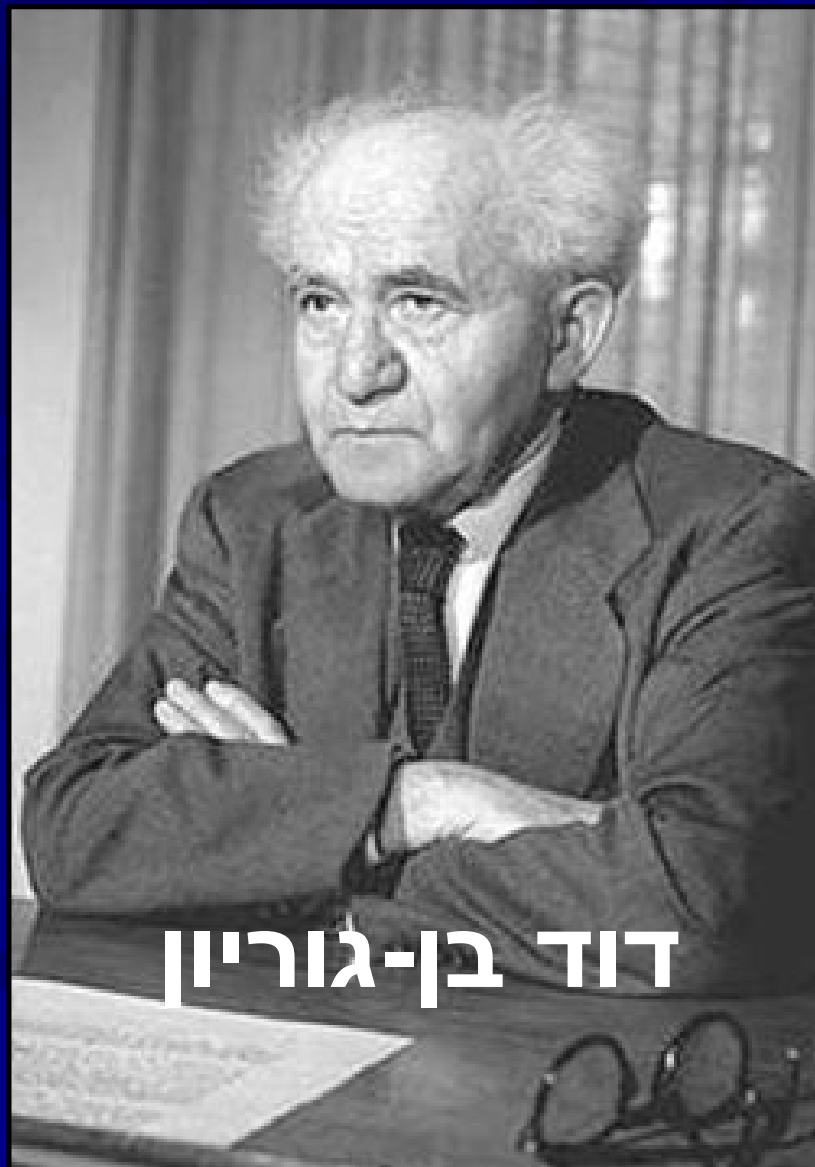
רופין – נציג התנועה הציונית



התפתחות פקודת בנין ערים בתקופת המנדט הבריטי

מס'	פעולת החקיקה	השנה
1	פקודת בניין ערים 1921	1921
2	תיקון לפקודת בניין ערים 1921	1922
3	תיקון לפקודת בניין ערים 1921	1929
4	פקודת בניין ערים 1936	1936
5	תיקון לפקודת בניין ערים 1936	1936
6	תיקון לפקודת בניין ערים 1936	1938
7	תיקון לפקודת בניין ערים 1936	1939
8	תיקון לפקודת בניין ערים 1936	1941
9	הצעה לפקודת בניין עיר וכפר	1945
10	הצעה לפקודת בניין עיר וכפר	1947

יו"ר ועדת התיכון



דוד בן-גוריון

תפקיד כפול לוועדת התיכון

"לייעץ לסוכנות בשני כיוונים:
תיכון בנית הבית הלאומי המורחב
וייצוג דרישות העם היהודי
בענייני ארץ-ישראל
בעת הדיון על עתיד העולם אחרי
המלחמה"

מיקום הועדה לתיכון פני הארץ במדרג ועדת התיכון

ועדת התיכון



ועדת המשנה לשיכון



ועדת המשנה לתיכון פני הארץ

יעקב שיפמן (בן-סירה)



מהנדס עירית תל-אביב

נימוק הופיין לצורך בתכנון ארצי

"הארץ יותר מדי קטנה

**ואין אפשרות שיהיה תכנון של ערים
שונות בלי קשר בין הרעיונות האלה,
ולכן רואים את כל הארץ כיחידה אחת
שיש לתכנן אותה מנקודת מבט של
שדה ועיר".**

פריץ (פרץ) נפתלי



יו"ר ועדת המשנה לתיכון פני הארץ

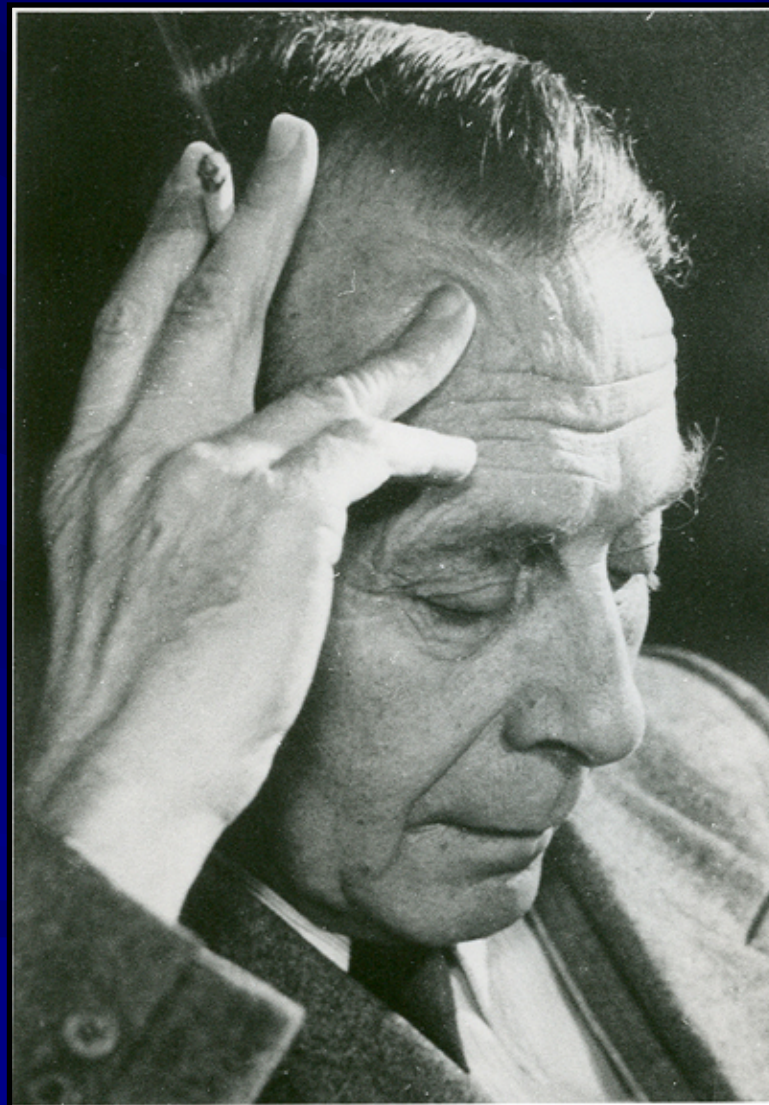


ד"ר אברהם גרנובסקי

פרופ' אדריכל אלכסנדר קליין



אדריכל ריכרד קאופמן



סמכויות הוועדה

בתחילה מצומצמות

בהמשך מתרחבות

פעילות ועדת המשנה לתיכון פני הארץ

מס' הישיבה	מועד הישיבה
1	15.1.45
2	12.2.45
3	5.3.45
4	16.4.45
5	30.4.45
6	14.5.45
7	29.5.45
8	12.6.45
9	26-27.6.45
10	11.7.45
11	3-4.10.45
12	24.10.45

השקפת-העולם של חברי הועדה

העדפת טובת הכלל והלאום על פני טובת הפרט

ראייה פרגמאטית של מציאות ההווה

מדיניות של שמירה על קרקע חקלאית

הנושאים שנדונו בוועדה

נושא ההרצאה	המרצה
לשאלת התחוקה ותכנון עיר וכפר	י. בן-סירה
מרכזים עירוניים קיימים ופיתוחם	
בעיית הדצנטרליזציה של האוכלוסייה העירונית	א. ברוצקוס
תכנית פיתוח חיפה	א. פרידלנד
הצעות על בעיות הקרקע	א. כהן
הצעות לתיכון פני הארץ ובעיקר לתכון אזורים כפריים	ר. קאופמן
יסודות פיתוח עירוני	א. קליין
תכנית תיכון פני הארץ	ע. קוניקוב
תכנית תחבורה בארץ-ישראל	
תכנית מיקום התעשייה	

דו"ח הסיכום של הוועדה

קווי מדיניות התכנון

- ❖ יצירת מנגנון תכנוני באמצעות תחוקה
- ❖ שילוב הפיתוח התחבורתי והתעשייתי
- ❖ העדפת האינטרס החקלאי על פני העירוני
- ❖ העדפת האינטרס הציבורי על פני הפרטי

דו"ח הסיכום של הוועדה

דרכי הפעולה העיקריות

```
graph TD; A[דרכי הפעולה העיקריות] --> B[הקמת משרד תכנון כגוף מבצע]; A --> C[הקמת מועצה לאומית לתכנון]
```

הקמת משרד תכנון
כגוף מבצע

הקמת מועצה
לאומית לתכנון

ההתייחסות לחקיקת התכנון הפיזי

מודעות לחשיבות החקיקה

עלינו לקבל את החוקים כמו שהם
ולהפיק מהם את התועלת המרובה ביותר

תפקידי החוק לדעת הוועדה

❖ קביעת תפקידיהן של האינסטנציות
השונות הנוגעות לתיכון

❖ התווית קוים כלליים, מעשיים וחוקיים
של תיכון

שאיפה לשינויים בחקיקה המנדטורית

דוגמאות

❖ חיוב עריכת תכנית

❖ הקמת ועדה מרכזית

❖ ועדות מחוזיות

הכללת נציגי ציבור ואנשי מקצוע

קיום דיונים פומביים

הפיכתן לוועדות יוזמות ומתכננות

המבנה הרצוי של מוסדות התכנון

וועדה מרכזית

```
graph TD; A[וועדה מרכזית] --> B[וועדות מורכבות]; B --> C[וועדות מחוזיות]; C --> D[וועדות מקומיות];
```

וועדות מורכבות

וועדות מחוזיות

וועדות מקומיות

מדיניות החקיקה של הועדה לתיכון פני הארץ

הרכב מומלץ של מוסדות התכנון

שילוב של נציגים ממינהל המדינה, אנשי
מקצוע, השלטון המקומי והציבור הרחב

מעורבות הוועדה בחקיקה המנדטורית

❖ "גישה עירונית" מול "גישת קק"ל"

❖ הקמת וועדת משנה לטיפול בחקיקה
המנדטורית המתהווה

❖ תמיכה בחקיקה החדשה לאחר תיקונים

❖ פגישה עם מנסח החוקים של ממשלת
המנדט

מדיניות החקיקה של הוועדה לתיכון פני הארץ

- ❖ החוק הוא כלי להגשמת מדיניות התכנון
- ❖ הקמת מערכת תכנון ארצית כוללת
- ❖ תפקיד החוק להגן על הקרקע החקלאית
- ❖ מערכת תכנון היררכית מבחינה מרחבית
- ❖ מערכת תכנון היררכית מבחינה סטטוטורית

שלבי הליך חקיקת חוק התכנון והבנייה טרם הקמת המדינה

השלטון הבריטי	השנה	פעילות ציונית
הצעה לפקודת בניין עיר וכפר	1945	ועדת המשנה לתיכון פני הארץ
הצעה לפקודת בניין עיר וכפר	1947	החוג לרפורמה התיישבותית

סיכום

❖ גיבוש עקרונות מדיניות התכנון הפיזי
לפני הקמת המדינה

❖ גיבוש עקרונות חקיקת התכנון הפיזי
הציונית לפני הקמת המדינה

❖ תרומה ומעורבות בחקיקת התכנון הפיזי
המנדטורית בשלהי המנדט

סיכום פעולות הוועדה בהקשר לחקיקה

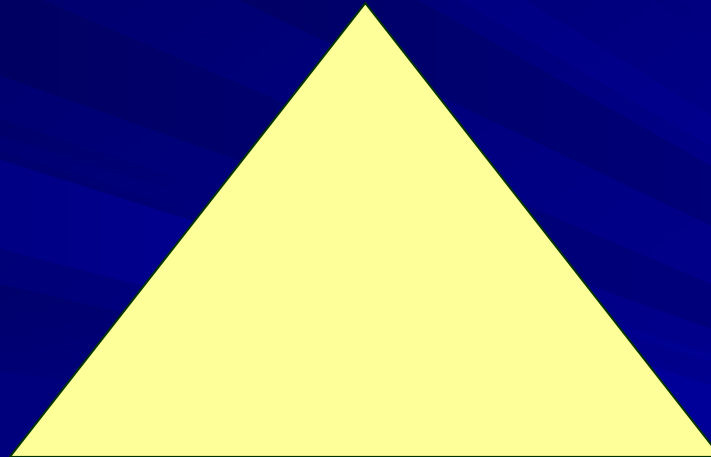


ייחודיות

תודה רבה על ההקשבה!

גיאוגרפיה - משפטית

משפט

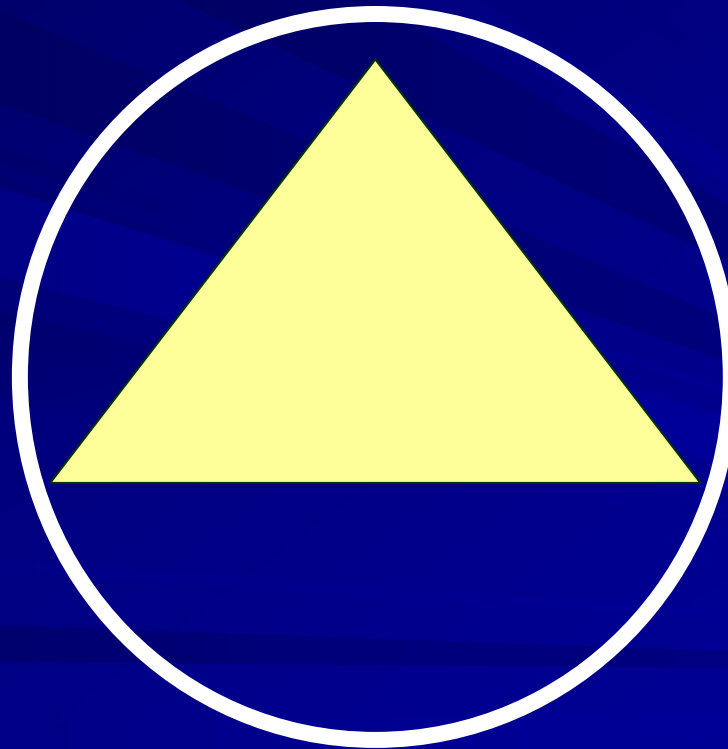


חברה

מרחב

גיאוגרפיה-היסטורית משפטית

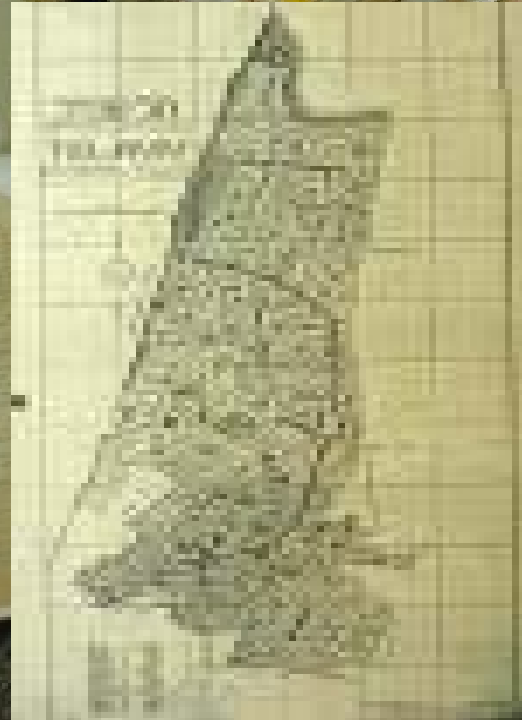
משפט



חברה

מרחב

מקורות מידע ראשוניים ומשניים



בשבת כ"ח סיון תש"ח
עצרו
ה ה
דבר הנג
נגד באיכח הנ
ב י
ג י
ד י
ה י
ו י
ז י
ח י
ט י
י י
יא י
יב י
יג י
יד י
טו י
טז י
יז י
יח י
יט י
כ י
כא י
כב י
כג י
כד י
כה י
כו י
כז י
כח י
כט י
ל י
לא י
לב י
לג י
לד י
לה י
לו י
לז י
לח י
לט י
מ י
מא י
מב י
מג י
מד י
מה י
מו י
מז י
מח י
מט י
נ י
נא י
נב י
נג י
נד י
נה י
נו י
נז י
נח י
נט י
ס י
סא י
סב י
סג י
סד י
סה י
סו י
סז י
סח י
סט י
ע י
עא י
עב י
עג י
עד י
עה י
עו י
עז י
עח י
עט י
פ י
פא י
פב י
פג י
פד י
פה י
פו י
פז י
פח י
פט י
צ י
ца י
צב י
צג י
צד י
צה י
צו י
צז י
צח י
צט י
ק י
קא י
קב י
קג י
קד י
קה י
קו י
קז י
קח י
קט י
ר י
רא י
רב י
רג י
רד י
רה י
רו י
רז י
רח י
רט י
ש י
שא י
שב י
שג י
שד י
שה י
שו י
שז י
שח י
שט י
ת י
תא י
תב י
תג י
תד י
תה י
תו י
תז י
תח י
תט י